

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ความหลากหลายและการศึกษาพื้นผิวของพยาธิใบไม้ในปลา
น้ำจืดจากลำน้ำแม่สา

ชื่อผู้เขียน นายอดิเทพพรชัย ภาชนะวรรณ

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.ชโลบล	วงศ์สวัสดิ์	ประธานกรรมการ
อ.ดร.อำนาจ	โรจนไพบุลย์	กรรมการ
รศ.ดร.ปราโมทย์	วณิษฐ์ธนาคม	กรรมการ
อ.ดร.กนกพร	กวีวัฒน์	กรรมการ

บทคัดย่อ

ระหว่างเดือนมกราคม-ธันวาคม 2540 ทำการตรวจสอบพยาธิใบไม้จากปลาแม่น้ำจืดในลำน้ำแม่สา อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บตัวอย่างฤดูกาลละ 1 ครั้ง จำนวน 12 จุด พบปลา 30 ชนิด จำนวน 1,772 ตัว มี 18 ชนิด จำนวน 551 ตัว ที่ตรวจพบพยาธิใบไม้ทั้งหมดคิดเป็นค่า prevalence เท่ากับ 31.09% (551/1,772) พยาธิใบไม้ที่ตรวจพบ 13 สกุล แบ่งเป็นพยาธิใบไม้ระยะตัวเต็มวัย 9 ชนิดคือ *Allocreadium sp.I*, *Allocreadium sp.II*, *Gauhatiiana sp.*, *Genarchopsis goppo*, *Haplorchoides sp.*, *Phyllodistomum sp.*, *Plagioporus sp.*, *Transversotrema patialense* และ *Urotrema sp.* พยาธิใบไม้ระยะเมตาเซอคาเรีย 6 ชนิด คือ *Acanthostomum sp.*, *Centrocestus caninus*, *Haplorchis taichui*, *Haplorchoides sp.*, *Posthodiplostomum sp.* และ *Stellantchasmus falcatus* ค่า prevalence ของพยาธิใบไม้ระยะตัวเต็มวัยสูงสุดคือ *Urotrema sp.* มีค่าเท่ากับ 100% (2/2) และค่า prevalence ต่ำสุดของระยะตัวเต็มวัยคือ *Plagioporus sp.* มีค่าเท่ากับ 0.71% (3/417) สำหรับค่า prevalence ของเมตาเซอคาเรีย *Stellantchasmus falcatus* สูงสุด มีค่าเท่ากับ 100% (30/30) และค่า prevalence ต่ำสุดของเมตาเซอคาเรีย *Posthodiplostomum sp.* มีค่าเท่ากับ 0.57% (1/173) ค่า intensity ของพยาธิใบไม้ระยะตัวเต็มวัยที่พบสูงสุดคือ *T. patialense* พบในปลาแก้มข้ำ เท่ากับ 33.33 (100/3) ต่ำสุดคือตัวเต็มวัย *Plagioporus sp.* ในปลาชิวควาย

มีค่าเท่ากับ 0.0082 (1/122) ตัวเต็มวัยพยาธิใบไม้ที่นำไปศึกษาพื้นผิวด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกวาด (Scanning Electron Microscope ;SEM) พบว่า *Allocreadium* sp. I, *Genarchopsis goppo*, *Phyllodistomum* sp. พื้นผิวไม่มี spines และเป็นสันตามขวาง อนึ่ง *Haplorchoides* sp. และ *Urotrema* sp. พบว่าพื้นผิวมี scale-like spines ปกคลุม อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ตามตัวเต็มวัยของพยาธิใบไม้ทั้ง 5 ชนิดดังกล่าวข้างต้น พบ papillae 4 แบบได้แก่ dome-shaped papillae, dome-shaped papillae with hair like, button-shaped papillae และ rosette-shaped papillae มีการกระจายอยู่ที่บริเวณ suckers, excretory pore, genital pore และกระจายระหว่าง spines

Thesis Title Diversity and Tegumental Surface Study of the Flukes in Freshwater Fishes from Mae-Sa Stream

Author Mr. Aditheppornchai Pachanawan

M.S. Biology

Examining Committee :

Asst. Prof. Dr. Chalobol	Wongsawad	Chairman
Dr.Amnat	Rojanapaibul	Member
Assoc. Prof. Dr.Pramote	Vanittanakom	Member
Dr.Kanokpom	Kaweewat	Member

Abstract

During January to December 1997 an investigation of the flukes from freshwater fish in Mae-Sa Stream, Doi Suthep-Pui National Park, Chiang Mai Province was done. One thousand seven hundred and seventy two fishes of 30 species were collected from 12 sites in each season. Five hundred and fifty one fishes of 18 species were infected by flukes, prevalence 31.09% (551/1,772). The adults and metacercarial stages were recovered from 9 species and 6 species, respectively. The adults were *Allocreadium* sp. I, *Allocreadium* sp. II, *Gauhatiana* sp., *Genarchopsis goppo*, *Haplorchoides* sp., *Phyllodistomum* sp., *Plagioporus* sp., *Transversotrema patialense* and *Urotrema* sp. The metacercarial stages were *Acanthostomum* sp., *Centrocestus caninus*, *Haplorchis taichui*, *Haplorchoides* sp., *Posthodiplostomum* sp., and *Stellantchasmus falcatus*. The highest prevalence of adult flukes was found in *Urotrema* sp., 100% (2/2). The lowest prevalence was observed in *Plagioporus* sp. 0.71% (3/417). The highest prevalence of metacercarial stages of was recovered in *Stellantchasmus falcatus*, 100%

(30/30) and the lowest prevalence was found in *Posthodiplostomum* sp. 0.57% (1/173). The highest intensity of adult flukes was found in *T. patialense* 33.33 (100/3) from *Systemus orphoides* and the lowest intensity was found in *Plagioporus* sp. 0.0082 (1/122) from *Rasbora paviei*. Five adult trematodes were studied by SEM (Scanning Electron Microscope). *Allocreadium* sp. 1, *Genarchopsis goppo* and *Phyllodistomum* sp. had a transverse ridge but without spines. Furthermore, *Haplorchoides* sp. and *Urotrema* sp. were covered with scale-like spines. Five adult flukes had 4 papillae patterns, viz. dome-shaped papillae, dome-shaped papillae with hair-like processes, button-shaped papillae, and rosette-shaped papillae. They are distributed around suckers, excretory pore, genital pore, and between spines.